

מבוא למשפט עברי (99-112-01) / י' ברנר

ועדת המשמעת מזהירה!
נבחן שינוצאו ברשותו חומרי
עזר אסורים או יתפס בהעתקה
יענש בחומרה עד כדי הרחקתו
מהאוניברסיטה.

הנחיות

1. המבחן - בספרים סגורים.
2. כתבו את תשובותיכם בתמציתיות. נא להקפיד על מכסת העמ' המצוינת בראש השאלות.
3. משך הבחינה - שעהיים ורבע. בהצלחה!

שאלה מס' 1 (55 נק'; מקסימום - 3 עמ')

א. האם המונחים "משפט עברי" ו"הלכה" חופפים זה לזה? התייחסו למחלוקת אלון-אנגלרד, תוך פירוט טיעוניהם השונים.

ב. האם ההבחנות הבאות עשויות לשמש כראייה, לאלון או לאנגלרד, במחלוקתם זו (שבסעיף א')?

(1) ההבחנה שבין "בין אדם למקום" לבין "בין אדם לחבירו".

(2) ההבחנה שבין "ממונא" לבין "איסורא".

ג. לדעת אורבך, הלכות ירושה מושפעות מרעיון עולם הבא.

(1) הסבירו את ההשפעה ואת תוצאותיה.

(2) האם הצעתו הנזכרת של אורבך, עשויה לשמש כראייה, לאלון או לאנגלרד, במחלוקתם זו (שבסעיף א')?

ד. מהי הפרשנות שמציעים אלון (בספרו) ואנגלרד (במאמרו) לאגדה תנורו של עכנאי? עימדו על קשר אפשרי בין פרשנותם זו לבין מחלוקתם שבסעיף א'.

שאלה מס' 2 (20 נק'; מקסימום - עמ' אחד)

דעד אב"י ורבא לא היו התלמידים לומדים אלא ע"פ קבלת רבותיהם כפי מה שהיו שונים להם... ומשום כך ראוי לפסוק כדברי הרב... אבל מאב"י ורבא ואילך למדו כל הדעות ו"ל משנת רבי חייא ור' אושעיא ובר קפרא וכו' ולפיכך ראוי הוא לפסוק כדברי התלמיד משום דבחרא הוא (שו"ת מהרי"ק; איטליה, המאה התמש עשרה) (להלן - מהרי"ק).

א. מהרי"ק מנסה להסביר כלל פסיקה מסויים (להלן - הכלל).

(1) מהו הכלל ומהו הקושי שהוא מעורר?

(2) כיצד מסביר מהרי"ק את הכלל וכיצד הוא מיישב את הקושי הנ"ל?

ב. מהו הרקע ההיסטורי לדברי מהרי"ק, וכיצד משתלבים דבריו בתולדותיו של הכלל "הלכתא כבתיארי"? התייחסו הן לשלבים המוקדמים למהרי"ק והן לשלבים המאוחרים לו.

שאלה מס' 3 (25 נק'; מקסימום – 2 עמ')

דאריסא דפרסאי עד ארבעין שנין... שישראל שנעשה אריס לחברו אינו יכול לסלקו עד מ' שנין...
ושמעיון משמעתי'ן דדינא דמלכותא דינא אפי' במיני דלא שייך בהו מלכא, דמה איכפת ליה למלכא אי
מקיימא חוקה במ' שנין או בפחות מיכאן... שלא כדברי מי שאומר דכי אמרי' דינא דמלכותא דינא דוק'
במידי דמטי למלכא הנאה מיניה... (חידושי הר"ן)
תרגום: ולמדנו מסוגיתנו ש"דינא דמלכותא דינא: אפי' בדברים שלא שייך בהם המלך, שמה אכפת לו למלך
אם מתקיימת חוקה במ' שנה או בפחות מכאן... שלא כדברי מי שאומר שכאשר אמרנו דינא דמלכותא דינא
דוקא בדבר שמגיעה למלך הנאה מכנו...

א. (1) הסבירו את דברי הר"ן.

(2) כיצד משתלבים דברי הר"ן כאן עם תפיסתו הכללית את הכלל "דינא דמלכותא דינא"?

(3) האם תפיסתו של הר"ן את הכלל "דינא דמלכותא דינא" תואמת את תפיסתו של הר"ן (בדרשותיו)
את משפט המלך?

ב. לכלל "דינא דמלכותא דינא" רציונאליים נוספים. הביאו ארבעה מהם.